

מתיקנות הדף היומי

בס"ד | פנינים מתוך שיעורי הדף היומי של הרה"ג אברהם ישעיהו קובלסקי שליט"א

יומא דהילולא קדישא

ליום ו' סיון, חג השבועות, יומא דהילולא של מורנו ורבנו אור שבעת הימים מרן הבעל שם טוב הקדוש זי"ע ועכ"ל

הרב חיד"א זצוק"ל בספרו שם הגדולים מזכיר פעמיים את **מורנו הבעל שם טוב זי"ע**. פעם אחת בערך 'אור החיים' כשמדבר אודות פירוש **האור החיים הקדוש** על התורה, הוא כותב: "אור החיים - פירוש התורה להרב המופלא חסידא קדישא מורנו חיים ו' עטר, ונדפס בוויניציא סביב לחומש עם תרגום ורש"י. ושמענו כי עתה בפולוניה הם מחשיבים אותו הרבה, ונדפס עוד שני פעמים, ונתעורר זה על ידי **שהרב החסיד קדוש מהר"ד ישראל בעל שם טוב** הגיד גדולת נשמת מהר"ד חיים הנזכר."

בפעם השניה, בערך 'צפנת פענח' [ספרו של בעל ה'תולדות יעקב יוסף] הוא כותב: 'צפנת פענח - חדש מחודש... דרושים על סדר הפרשיות בספר שמות, והם דרושים נחמדים בדרך פרד"ס בכמה אופנים. חיברם הרב החסיד **מהר"ד יעקב יוסף**, ול"ז רג"ל על לשונו הקדמות רבו הרב **המפורסם קדוש יאמר לו מהר"ד ישראל בעל שם טוב**. וידענו שכבר נדפס להרב הנזכר ספר **תולדות יעקב יוסף** ונתונים לו את השבח..."

סיפור נפלא סיפר הגאון הצדיק רבי בנימין מנדלזון זצוק"ל רב אב"ד קוממיות, כפי ששמע מהגאון הגדול רבי שמשון אהרן פולנסקי [הרב מטעפליק-ירושלים] זצוק"ל, אודות הפגישה הנוראה בין הרב חיד"א לבין הרה"ק בעל התולדות יעקב יוסף, וכך הוא סיפר:

כששוחח הרב חיד"א עם בעל ה'תולדות', סיפר לו ה'תולדות' אודות הגילויים הנשגבים שראה אצל הבעל שם טוב בעת תפלת קבלת שבת. כששמע החיד"א את דרגת הגילויים, מיד התעלף. כשהקיץ אמר לו בעל ה'תולדות': 'מר התעלף מן השמועה גרידא, ואנו גם בעת שגילה לנו הבעל שם טוב את עצם הגילויים והאורות, אף אחד מתלמידיו לא התעלף...'. ובנשימה אחת הוסיף רבי שמשון אהרן פירש, שהבעל שם טוב בעת הגילוי היה מרומם כל כך והיה מרים גם את תלמידיו לדרגא עילאה, וממילא היו להם 'כלים' לקלוט את ההשגות...

סיפר הרב מקוממיות: "כשסיים הרב מטפליק לספר את הסיפור, פרץ לתדהמתי בבכיה גדולה, מרוב התרגשות מהגילויים הנוראיים..."

(סיפור זה מובא בספר 'מריצי תורה מעולם החסידות' להרב אהרן סורסקי שליט"א)

איך שוחררה הספינה מכבלי הכישוף

הגמרא מספרת במס' שבת (דף פ"א ע"ב) על רב חסדא ורבה בר רב הונא שנסעו בספינה. בקשה מהם מטרוניתא אחת שיקחו גם אותה איתם ולא רצו.

מספרת הגמרא: "אמרה איהי מלתא, אסרתה לארבא, אמרו אינהו מלתא, שריוהא" - אמרה היא מילה (של כישוף. רש"י) והעמידה את הספינה שלא תוכל לזוז. אמרו הם מילה (שם טהרה. רש"י) ושחררו את הספינה.

והקשה הבעל שם טוב זי"ע [מובא בבעל שם טוב על התורה פרשת משפטים], למה לא נזכר מה הם אמרו? בשלמא את שמות הטומאה והכישוף שהיא אמרה לא רצתה הגמרא להזכיר, אך השמות הקדושים שהאמוראים אמרו למה לא הזכירה הגמרא?

אמר על כך הבעל שם טוב שהשם הקדוש המסוגל לבטל כשפים הוא לומר את הפסוק 'מכשפה לא תחיה' ולכוון בו כוונות ויחודים מסוימים. ולכן כאן בגמרא צריך לומר 'אמרו אינהו מל'ת', והכוונה היא שהם אמרו מ'כשפה ל'א ת'חיה'.

ומביא שם בספר בעל שם טוב בשם מחבר הספר 'מצרף העבחה', שלאחר ששמע את הפירוש הזה בשם הבעל שם טוב הוא הלך וטרח לחפש בספרי ש"ס ישנים, עד שמצא ש"ס ישן שנדפס כמעט בתחילת ימי המצאת הדפוס ושם מצא כדברי הבעל שם טוב, שבהתחלה כשמוספר על המטרוניתא נדפס **מלתא** [באל"ף], וכשמדובר על האמוראים כתוב שם **מל'ת** [בלא אל"ף] עם גרשיים לסימן ראשי תיבות. והוא מסיים שם: "**הנה זכינו לראות בחוש שתורתו של הבעל שם טוב היא תורת אמת כמו למשה בסיני**".

לדאוג לצרכיהם הגשמיים של בחורי הישיבה

כשהחליט הגאון המפורסם מרן **המהר"ם שפירא מלובלין** זצוק"ל לצאת עם התכנית המרעישת לפתוח את ישיבת חכמי לובלין, ישיבה שתתנהל בתנאים משופרים, ותרים את כבודו של בחור הישיבה שהיה עד אז נחות ונרדף, כמו עליו עוררים ומתנגדים מחוגים שונים. הם ציטטו פסוקים שונים והביאו מאמרי חז"ל המתנגדים כביכול לדבריו של המהר"ם, כאילו התורה אינה מיועדת ללמדה אלא בתנאי עניות ובחדרים אפלים.

בין הראיות שהביאו הללו נגדו היה המאמר במסכת שבת (דף פ"א ע"ב) שנלמד אותו השבוע: "**אמר ריש לקיש, אין דבוי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליה, שנאמר זאת התורה אדם כי ימות באהל**", ומכאן ניסו הללו להוכיח שאסור לבנות היכל מפואר לבני ישיבה.

נענה המהר"ם שפירא וענה להם: הגמרא אינה אומרת במי שממית עצמו על צרכי אכילה או על מקום לינה, אדרבה הרי אז בודאי

האלמנה שויתרה על זכויותיה

ברצוני לספר עובדה מופלאה ונוראה שהיתה עם זקני הגאון החסיד הצדיק **רבי דוד בטלמן זצ"ל**, שהיארציט שלו הוא ביום ב' סיון.

בערב שבת אחד חזר רבי דוד הביתה מאוחר כשהוא מאובק ומלוכלך כולו. "מה קרה לך?", שאלה אותו הבאבא נחמה ע"ה, "איפה היית?". סיפר לה הזיידע שבעברו ברחוב ראה מחסן גניזה שנפרץ, וכל ה'שמות' התפזרו ברחוב בזיון נורא. "עמדתי ואספתי את כל הגניזה", אמר לאשתו, "וכעת אני צריך כמה שקים לקבורת הגניזה".

בזמנים ההם לא היו שקים חד פעמיים כבימינו, והיה צורך לקנות שקים בכסף. רבי דוד היתה לו בבית חצי לירה שהיתה מיועדת לצרכי המחיה, לקניית לחם וחלב. הבחינה הבאבא

שבעלה הצדיק נגש לארון ומבקש לקחת את חצי הלירה לקנות בה את השקים. נענתה ואמרה: "איני מונעת ממך לקחת את חצי הלירה האחרונה עבור השקים, אולם אני רק מבקשת ממך שחצי מהמצוה הזו תיקף לזכותי...". כמובן שרבי דוד הסכים מיד, הוא הלך וקנה את השקים והטמין את הגניזה לשביעות רצון שניהם.

עברו כמה שנים, וביום ב' סיון תש"ג נפטר רבי דוד לבית עולמו, צעיר בן 33 בלבד, כשהוא משאיר אלמנה צעירה עם שבעה יתומים קטנים. לפני שהלויה יצאה יגשה האלמנה הצדקת למיטתו של בעלה ואמרה בדמעות: "בעלי היקר! אתה הרי עולה כעת לשמים ואיך יכול יותר לקיים מצוות, אני מוותרת לך על חצי הזכות של השקים, אני מקוה שעוד אוסיף לעצמי שקים אחרים..."

(סיפור ממזמר זה שמעתי מנכדו שאר בשרי הגאון הצדיק מחשובי הרבנים בביתו הרב דוד הכהן בטלמן שליט"א)

החידה של מרן הטשעבינ'ער רב

בדף היומי שנלמד השבוע (שבת דף פ' ע"ב) מובא במשנה: "**חול הגס כדי ליתן על מלא כף סיד**". ובגמרא שם מפרש רבא שאף על פי שהחול כשמוסיפים אותו לסיד הסייד מתקלקל, כאן 'קלקולו זהו תיקונו'. ומסביר רש"י שהכוונה היא כי הרי אסרו חכמים משום זכר לחורבן לסוד את ביתו בסיד אלא אם כן מערב בתוכו חול המקלקל את הסייד ומשחירו, ולכן כאן בזה שהוא מערב חול בתוך הסייד ומקלקל אותו בזה הוא מכשיר אותו לשימוש.

אל מרן שר התורה הגאון הרב **מטשעבין** זצוק"ל הגיע פעם אחד שברצונו להיבחן על ידו בדיני מלאכות שבת ובדיני מוקצה. על אתר שאלו הרב מטשעבין: "איזה שיעור משיעורי הוצאה בשבת נתחדש רק לאחר החורבן?"

הרב לא המתין לתשובתו של הלה, וענה בעצמו: "הרי השיעור של חול הגס כדי ליתן על מלא כף סיד לא נתחדש אלא לאחר החורבן, מאז שאסרו לסוד את ביתו, שהרי לפני זה לא היה זה אלא קלקול הסייד..."

לא יתקיימו בו דברי התורה מאחר וראשו עסוק תמיד בצרכיו הגשמיים. הגמרא אומרת "במי שממית עצמו עליה" דהיינו שלאחר שאנו נדאג לכל צרכיו הגשמיים של הלומד, ולמקום לינה נאה ונוח עבורו, אז הוא יוכל להמית את עצמו עליה, דהיינו על לימוד התורה...

לחיות בתוך גיגית הפוכה

אמרו חז"ל במסכת שבת (דף פ"ח ע"א): **מלמד שכפה עליהם הרה כגיגית ואמר להם אם אתם מקבלים את התורה מוטב ואם לאו שם תהא קבורתכם.** ויש להבין למה מוסיפה הגמרא את המילה 'כגיגית', וכי לא היה מספיק אם היו אומרים שכפה עליהם את הרה?

היה אומר על כך הגאון הגדול **רבי משה סולובייצ'יק זצ"ל**: בתוך גיגית הפוכה אפשר באמת לחיות, אמנם זה לא נעים ואפילו קשה, אבל לא מתים מזה, זה כמו לחיות בתוך צינוק קטן. ואת זה רוצים חכמינו לרמוז לנו, בלי תורה אפשר באמת לחיות, אבל אלו חיים צרי אופק וקטנוניים, חיים גשמיים ומצומצמים בלי טיפת אור. גם הם אוכלים, שותים, יושנים, אפילו מטיילים קצת, אבל הם לא חיים, אין להם שאיפה לגדלות, אין להם מושגים, והרי הם כאילו חיים בתוך גיגית הפוכה...

ועל כך אומרת הגמרא "ואם לאו שם תהא קבורתכם", כי אדם שגיגית לחיים כאלו זוהי ממש קבורה, אין הבדל גדול בין חיים כאלה לבין קבורה...

חג השבועות בצל קורתו של החתם סופר

שנים מחסידיו של הרה"ק השר שלום **מבעלא ז"ע** נסעו לפני חג השבועות לעיר הבירה וינה לרגל מסחרם, ומכיון שראו שכבר לא יספיקו לשוב לביתם לחג, נסעו לפרעשבורג למרן **החתם סופר ז"ע**. במשך החג התפללו אצלו והתבוננו בהליכותיו. בליל יום טוב היו נעורים ועוסקים בתורה, ובעלות השחר התפללו שחרית כותיקין יחד עם החתם סופר כמנהג המקום.

בשובם אחר יום טוב למעונם, נכנסו לקדש פנימה אל רבם השר שלום ז"ע, וסיפרו על היותם בפרעשבורג בחג השבועות. שאלם השר שלום: "מה ראייתם בפרעשבורג?" עמדו וסיפרו על עוסקם בתורה כל הלילה ועל עמידתם

מיני מתיקה

הגמרא במסכת פסחים (דף ס"ה ע"ב) מספרת כמה חשוב החג של יום מתן תורה: **"רב יוסף ב'יומא ד'עצרתא אמר עבדי לי עגלא תלתא, אמר, אי לאו האי יומא דקא גרים פמה יוסף איכא בשוקא"**.

ביאור הדברים: רב יוסף בחג השבועות היה אומר לאנשי ביתו הכינו לי עגל משולש [שלישי לבטן], והוא מובחר מאוד], והיה אומר, לולא יום זה [יום קבלת התורה] שגרם לי, הרי יש הרבה 'יוסף' בשוק ולא הייתי שונה מהם. וכותב רש"י הקדוש: **"אי לאו האי יומא - שלמדתי תורה ונתרוממתי"**.

מי שיתבונן היטב בלשונו של רש"י, מסוגל להתחיל לרקוד ולפזז מתוך שמחה מהעומק של המילה **ונתרוממתי**. רש"י הקדוש מלמדנו שבשעה שיהודי יושב ועוסק בתורה הקדושה ביגיעה, הוא מתרומם ומתעלה מעלה מעלה.

ידועים הם דבריו של הרמח"ל בתחילת ספרו הקדוש 'מסילת ישרים': **"יסוד החסידות וש'ש העבודה התמימה הוא שיתבונן ויתאמת אצל האדם מה חובתו בעולמו"**. ואף אנו נאמר, חובתנו בעולם הגשמי הזה הוא להשתדל להתרומם ולהתעלות טפח וטפחיים מעל הארץ, ועל ידי הלימוד והעמל בתורה הקדושה נזכה **ל'ונתרוממתי'**.

[בשבוע הבא אם ירצה השם נמשיך ונסביר במדור זה איך זוכים להגיע לדרגה זו].

לתפילת

ותיקין שלא

כהרגלם. כשהתעניין הרבי על התפילה במחיצת הרב מפרעשבורג, ענו הללו שמעודם לא התפללו שחרית של יו"ט לפנות בוקר, ומימיהם לא טעמו טעם נעלה כל כך בתפילתם.

נענה השר שלום ז"ע: **"הלוואי תהא לנו התעוררות והתלהבות בכל נדרי, כמו שיש להרב הקדוש מפרעשבורג, בשבועות בהשכמה..."**

ומיני אז שגור בפי החסידים הכינוי **"צער הייליגער חתם סופר"** - [החתם סופר הקדוש].

(ברכת ישי"כ לאחים החשובים הרב חיים מאיר גנץ שליט"א מחבר הספר רשומים בשמך, והרב שמואל צבי גנץ שליט"א מחבר הספר ספרא דמלכא)

קבעת עתים לתורה

פניני חיזוק אודות ההקפדה על שעות הקביעות בלימוד התורה

השבוע אי"ה נלמד בגמרא במסכת שבת (דף פ"ג ע"ב): **"אמר ריש לקיש, אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליה, שנאמר זאת התורה אדם כי ימות באהל"**.

ולכאורה יש להבין מה הכוונה "במי שממית עצמו עליה",

הלא מי שמת כבר אינו יכול ללמוד, והלא דרשו חכמים "וחי בהם" - ולא שימות בהם?

השיב על כך מרן החפץ חיים זצוק"ל במשל נפלא: היה פעם חנווני שניהל חנות גדולה שכל בני העיריה באו לקנות אצלו. היה חנווני עסוק עד למעלה מראשו, ולא היה קובע עתים לתורה, ואף בתפלת הצבור היה מזלזל, הוא היה מתפלל ביחידות, גומר במהירות את התפלה ורץ לעסקיו.

כאשר הזקין מיודעינו החנווני ושערות זקנו הלבינו, התחיל לעשות לעצמו חשבון נפש, עם מה הוא יעלה למעלה לשמים, מה הוא יקח אתו. מחשבות חרטה הציפוהו והוא החליט מהיום והלאה לשפר את דרכיו. למחרת בבוקר הוא השכים, הלך לבית הכנסת, התפלל במתינות, ולאחר התפלה נשאר ללמוד שיעור גמרא ושיעור מוסר וכו'. לאחר שעתיים גדושות בתורה, הוא קם והלך לחנות. מיד עם הכנסו שאלה אותו אשתו: "מה קרה, בעלי היקר, היכן היית?". "התפללתי ולמדתי את השיעורים שלי", ענה הבעל ברוגע.

"השתגעתי?!", שאלה אותו בתמיהה, "החנות מלאה קונים, ואתה יושב לך והוגה בתורה, אני אינני מסוגלת לשרת את כל הלקוחות, וכעת הם עוד עלולים לעזוב את החנות שלנו!". המשך בעמוד 4

עוד יש לציין מה שמובא בספר 'חשב סופר' להגאון רבי שמואל בנימין סופר זצוק"ל על הפסוק בישעיהו 'איש את רעהו יעזרו ולאחיו יאמר חזק'. ומפרש שם על דרך צחות, כי ישנם בני אדם אשר נותנים צדקות ומפזרים מעות לדברים טובים אך את קרובו ואחיו לא הכיר, כי כל רצונו אינו אלא להתפאר נגד בני אדם. וזהו שאמר הכתוב **איש את רעהו יעזרו, כלומר לאנשים שאינם קרובים לו עוזר, ולאחיו יאמר רק חזק** - שאינו נותן לו תמיכה שיש בה ממש אלא פוטרו בדיבור בעלמא, חזק ותתחזק.

ולענ"ד יש לומר דזהו ביאור הכתוב (ישעיה נח, ז) הלא פרוס לרעב לחמך ועניים מרודים תביא בית וגו' ומבשרך אל תתעלם, שהנביא מזהיר ומלמדנו שאף על פי שאתה נותן לעניים ולרעבים, עם כל זה היזהר שלא תתעלם מקרוביך.

וראה גם בספר שיר מעון על התורה [מרבנינו הגאון הקדוש **רבי שמעון סופר מערלו** בעל ההתעוררות תשובה זצוק"ל] בפרשת ראה על הפסוק על כן אנכי מצוך לאמר פתוח תפתח את ירך לאחיך ולענייך וגו'.

בברכת חזקו ואמצו
אהרן צבי מרמושטיין
בני ברק

מקולמוסם של הקוראים

לכבוד הגליון החשוב 'מתיקות הדף היומי' של הרה"ג מזכה הרבים **רבי אברהם ישעיהו קובלסקי שליט"א**

ישר כח על העלון, הוא נעים לעין ומסודר יפה בצורה מאירה ומושכת. והקב"ה יעזור שתזכו להרבות תורה ולהאדירה.

ברצוני להוסיף על מה שכתבתם בעלון מס' 11 (פרשת אחי קדושים) במדור 'מיני מתיקה' אודות חשיבות הענין לקרב את קרוביו. מה שאמרו במסכת ברכות (דף י"ז ע"א): **"מרגלא בפומיה דאביי, לעולם יהא אדם ערום ביראה, מענה רך משיב חמה ומרבה שלום עם אחיו ועם קרוביו ועם כל אדם"**. ומכאן שיש להאדם להרבות שלום קודם עם אחיו ועם קרוביו ואחר כך עם כל אדם.

הגאון הקדוש רבי אליעזר דוד גרינוולד בעל ה"קרון לדוד" מסאטמר זצוק"ל [שנסתלק ביום א' סיון], היה חוזר הרבה על הורט דלהלן:

הגמרא במסכת תענית (דף י"א ע"א) אומרת, "אבני ביתו של אדם מקדישין בו". ולכאורה יש להבין וכי חסרים עדים על האדם עד שנאלצים להביא קורות ואבנים מביתו שיעידו עליו.

אלא הענין הוא כך, כאשר בא אדם לבית דין של מעלה ובוחרים את מצוותיו אשר עשה בעולם הזה ומוציאים שהם לא היו כמו שצריך, הם היו מאוד בצמצום, תפילין, ציצית, לולב, אתרוג וכדו', בקושי כשר, אזי מביאים את הקורות ואת האבנים מביתו ובוחרים אותם גם כן, אם מוצאים שגם בעינינו אלו של ריהוט וקישוט ביתו הסתפק במועט, מתקבלים גם מצוותיו כמו שהם, אולם אם בעיני הקורות מגלים שהשקיע בהם את כל כוחו ומרצו לקשטם ולפארם בפאר והדר, ורק בעיניו קדושה ומצוה הסתפק במיעוט, מה יוכל אז לענות...

לשמיעת שיעורי הרה"ג אברהם ישעיהו קובלסקי בקול הלשון חייג: 073-295-1340 | לקבלת העלון בדוא"ל: a0548470661@gmail.com

מאמר נפלא מרבינו, מגדולי מעתיקי השמועה בדורנו מִן הַגֵּאוֹן הָאֲדִיר רַבִּי בְרוּךְ מֵרַדְכִי אֲזַרְחִי שְׁלִיט"א ראש ישיבת עטרת ישראל, בעל 'ברכת מרדכי', וחבר מועצת גדולי התורה

לימוד התורה וקיומה - יסוד החיים והיקום

"אמר ריש לקיש, מאי דכתיב יוס הששי (בראשית א, לא) וכו', מלמד שהתנה הקב"ה עם מעשה צראשית ואמר להם, אם ישראל מקבלים התורה אתם מתקיימין ואם לאו אני מחזיר אתכם לתוכו וצבא,

(שבת פח.)

יצירה, אף לא רק מצב מופקע מיצירה, אלא בריאה או יישות פרדוכסלית נוראה, שאין לה תיאור או דמיון במערכת מחשבותינו. ולכן נאמר "איסתכל באורייתא וברא עלמא", משום שרק התורה היא סוד ההשתלטות על ה"תוהו ובוהו", רק בה קיים יסוד החיים והיקום, תכולת היצירה בעשרת המאמרות. קבלת התורה היא זאת שהחזירה את לשד סודה וכח סידורה במעשה בראשית, ולכן ללא קבלת התורה ח"ו חזר ה"תוהו ובוהו".

קיום מהלך היצירה מושתת על "חוקות שמים וארץ". חוקות אלו מתנהלים מתקיימים ומותנים בתורה, שעם לימודה כרת הקב"ה ברית, כמו שנאמר "אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי". אלו הם תנאי "יומם ולילה", כלומר אם ייפסק לימוד התורה לרגע, מתערערת חוקיות המשך סדרי הבריאה.

אשר לפי זה, "מתקיים עליהם" ו"מחזירם לתוהו ובוהו", שני עניינים הם. שכן ה"מחזירם לתוהו ובוהו", הוא אנדרלמוסיה נוראה מיוחדת, כמו ה"תוהו ובוהו" של טרום בריאת העולם. ואילו ה"מתקיים עליהם", הוא המשך סדרה הקבוע והמועיל של הבריאה כפי שבראה הבורא והתנה אותה ב"מקיימים", הם לומדי התורה.

ובאשר לקושיא השניה, נראה שכשבאים הדברים לצורך "כפיה" ודאי שמתאים יותר הנוסח "ואם לאו שם" וכו', ואילו כשמדברים אודות מעשה בראשית, ודאי שה"מחזירו לתוהו ובוהו" הוא התנאי שעשה הקב"ה עם מעשה בראשית.

(מאמר זה הוא מתוך ספרו החדש 'ברכת מרדכי' -
שיעורי חומש, ש"ל השתא)

המבואר בדברי חז"ל הנ"ל, שקיום העולם תלוי ב"קבלת" התורה בשעת מתן תורה, וכן משמעות דברי התוספות (ע"ג ג ד"ה נוגעים) ח"ל: "ואם תאמר והרי ראייה גדולה שקיימו שהרי שמים וארץ קיימים הם וכו'. ועוד יש לומר שהם קיימים ממה שקבלו, כדאמר אם ישראל מקבלים". עד כאן. הרי שהכל תלוי רק ב"קבלה" בשעת מתן תורה, וכמו שאמר "אם ישראל מקבלים". ולכאורה משמע, שאם יקבלו ישראל את התורה, גם אם לאחר מכן לא יקיימו מצוותיה ימשיך העולם להתקיים. [אמנם ודאי ייתבעו על שלא שמרו מצוות התורה ולימודה, אבל העולם לא ייחרב בגין כך].

וצריך עיון מההיא דסנהדרין (צט): "אפיקורס כגון מאן, אמר רב יוסף כגון הני דאמרי מאי אהנו לן רבנן, לדידהו קרי לדידהו תנו. אמר אביי האי מגלה פנים בתורה נמי הוא, דכתיב (ירמיה לג, כה) אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי", ופירש"י: "והם אינן יודעין שהעולם מתקיים עליהם". עד כאן. הרי להדיא דלא סגי ב"קבלת" התורה גרידא בשעת מתן תורה, אלא קיום העולם תלוי במשך לימוד התורה לדורות (עי' נפש החיים שער ד פרק כה).

וכמו כן צריך ביאור, דבמימרא דשבת הנ"ל משמע שאם לא יקבלו ישראל את התורה יחזור העולם להיות "תוהו ובוהו", ואילו לעיל שם מיינתין: "ויתיצבו בתחתית ההר (שמות יט, יז), מלמד שכפה הקב"ה עליהם את ההר כגיית ואמר להם אם אתם מקבלים התורה מוטב, ואם לאו שם תהא קבורתכם". הרי שאם לא יקבלו את התורה "שם תהא קבורתכם" רחמנא ליצלן, אבל לא יחזיר הקב"ה את הבריאה להיות "תוהו ובוהו".

ואשר נראה בעזרת השם יתברך, ש"תוהו ובוהו" הוא לא רק מצב של טרום

שיחה מהגאון הצדיק המקובל מרן רבי יצחק משה ארלנגר שליט"א

שנאמרה לכבוד פתיחת זמן הקיץ תש"פ

בעת שהמוח מבלבל מחמת המצב, אין לו לאדם דבר גדול מזה שיכול להעניק להקב"ה את מוחו ומחשבתו.

"אם נבלת בהתנשא" (משלי ל"ב), פירש"י "ורבותינו פירשו אם נבלת עצמן על דברי תורה סופך שתהא מנושא". הרי שיש לו לאדם להתנבל ולבזות עצמו עבור התורה. בספר הקדוש והנורא 'ברית מנוחה' נזכר לשון 'עיכול' על דברי תורה, משל למאכל שמתעכל במעיים נטחן ונכתש עד דק, כך צריך האדם להתעכל דק דק ביגיעת התורה הקדושה, והכוונה היא שצריך לעמול עליה בעמל רב, וכמו שמצינו במסכת מגילה (כ"א ע"א): "ת"ר מימות משה ועד רבן גמליאל לא היו למדין תורה אלא מעומד, משמת רבן גמליאל ירד חולי לעולם והיו למדין תורה מיושב, והיינו דתנן משמת רבן גמליאל בטל כבוד תורה", הנה מצינו כאן שהתירו ללמוד בישיבה, אולם בהסיבה לא מצינו מי שהתיר... כי עסק התורה חייב להיות ביגיעה עצומה עד לשד עצמותיו.

בפתיחת זמן הקיץ הבעל"ט, שומה עלינו להתבונן יותר מזמנים רגילים, להיות שאנשים ספונים בבתיהם וכל רגילות מצב העולם נשתנה. אומרים אנו בכל יום ערב ובוקר "ואהבת את ה' אלקיך", והיא מצוה תמידית של אהבת השם שחייבים בכל עת וזמן. הקב"ה אומר לכנסת ישראל "תנה בני לבך לי" (משלי כ"ג כ"ו), וצריך לדעת איך נותנים לב להקב"ה, ואיך באים לידי אהבת השם תמידית לאהוב אותו יתברך בכל מצב ובכל מאורע ממאורעות הזמן עדו עלן.

והתשובה הפשוטה בתכלית היא, ע"י עסק התורה ביגיעה עצומה, דקוב"ה ואורייתא חד הוא, וכשמדבק בתורה ממילא הוא דבוק בהבורא ית"ש ואינו צריך לחפש עוד עצות איך לאהוב אותו, להיות הוא אחוד בעצמותו ית'. וחויץ מעצם הדביקות בבורא ע"י התורה, אין לך סגולה כסגולת התורה לזכך את נפש האדם עם רמ"ח ושס"ה שלו. רבות שמעתי מפי כ"ק מרן אדמו"ר ר"מ מראחמיסטריווקא וצ"ל שהסיגוף הכי גדול להשם יתברך הוא תורה ותפילה. ובפרט

ואם כל זאת בימים כתיקונם, מה נענה לעת כזאת שהיצר שולט על המח מרוב טרדות הזמן, מה גם שהבחור או האברך יושב בביתו ולא בבית המדרש, וכל ענין קטן מבלבל אותו ותופס את כל מחשבתו, כמה צריך להתאמץ ביגיעת התורה ובירור סוגיות והלכות כדי להתדבק בתורה כראוי.

ברם, לא יעלה על הדעת להתרעם חלילה על מידותיו של הקב"ה, או לפטור עצמו בתואנה שאינו יכול ללמוד בביתו כשילדיו מכרכרים סביבו, וגם בלי חברותא היושב נכחו ובלא ספרים וכו', איך יעלו טענות כאלו בקנה אחד עם חיוב אהבת השם? אדרבה, נעלה על דעתינו איך בכל הדורות למדו יהודים תורה באף ממש, כמו ששמעתי מפי זקן אחד, איך בעת עמדו במסדר אצל הגרמנים הרשעים כל יום בוקר וערב כשספרו את ראשי עם קודש, ומלבד המכות שהיו מנת חלקם היה גם הקור חודר עד לשד עצמותיהם, ומה הוא עשה בעת ההיא, שינן לעצמו דפי גמרא בעל פה! "הן יקטלני לו אייחל", ואמרו חז"ל אפילו בשעת מיתה חייב ללמוד תורה. ומה מבקשים היום מאדם, לקפוא בקור? לקבל מכות? אפילו לא להתחבא במערה כרבי שמעון בר יוחאי, רק לשבת בבית נעים וחמים וללמוד מתוך גמרא נאה ומהודרת למען כבוד שמו יתברך...

מי שאוהב את הקב"ה אינו מתרעם ואינו מבקש להבין את דרכי הבורא, רק במקומך יושיבך ומשלך יתנו לך, מכופף את ראשו ואינו רוצה אחרת ממה שהבורא חפץ, העיקר שהלימוד יהיה מתוך קביעות, שיתקיים בו 'תורת' שלמדתי באף היא שעמדה לי, וכמו שידוע לשונו הטהור של הרה"ק מאפטא זי"ע בפרשת ויצא: "צא ולמד מאבותינו הקדושים ולך בעקבותיהם", ואף אנו נאמר: צא ולמד מרבנותינו הקדושים איך שהתייגעו בתורה עד כלות, אפילו גאוני הדור האחרון, וליבנו סוגיות ושאלות מורכבות בהלכה שנתעוררו בשנים האחרונות, וכמו ששמענו רבות מפי כ"ק אדמו"ר מראחמיסטריווקא זצ"ל על יגיעתו העצומה של החזון איש למשל.

ומענין זה שמעתי מעשה פלא ממש: בעת נסיעתו של מרן הרה"ק בעל השפע חיים מצאנו זי"ע לשווייץ לצרכי צדקה, היה הגבאי קובע פגישות שיכנסו אליו נגידים, כאשר ביני לביני היה הרבי עוסק בתורה. אחד הנגידים שהוזמן לא הכיר את הרבי ואת הליכות דרכו בקודש, וזה הופיע ובא בדיוק נמרץ בשעה שנקבע לו על דעת שלא יצטרך להמתין כלל כמו שהוא רגיל, ברם בהיכנסו הביתה נוכח לראות שהרבי נעול בחדרו ועוסק בתורה ואין שום דרך להכנס אליו, וכשהוא שמע מאחורי הדלת שהרבי יושב ולומד בחדרו ואילו הוא עומד בחוץ, התרעם בלבו מאד... לאחר שהמתין חצי שעה איבד את סבלנותו ועזב את המקום, אולם רגשותיו לא נתנו לו מנוח, ולאחר

זמן חזר והופיע שוב בבית הרבי, וגם הפעם נשנה הדבר, הרבי עדיין נעול בחדרו ועוסק בתורה. בפעם השלישית כשחזר בשעה מאוחרת בלילה, מצא את הדלת פתוחה ונכנס אל הרבי. ברגע שנכנס לא הצליח לעצור את רגשותיו והתרעם בקול: מדוע זה קובעים לו שעה יעודה והרבי לומד בחדרו כמה שעות ואינו מתייחס אלינו...

השיב לו הרבי הקדוש ושח לו גופא דעובדא, וכך סיפר: בעת המלחמה הנוראה אירע פעם אחת שהרשעים היכוני על הראש במוט ברזל גדול עד שכמעט ונתבקע ראשי, וגם בחלוף שנים אחרי סיום המלחמה נשאר רושם מאותו מעשה ומידי פעם תוקפים אותי יסורים נוראים בראשי מאותן מכות, ואז אין לי שום תרופה להרגיע את הכאבים, הדבר היחיד שעוזר לי להעביר את הכאב הוא כשאני עוסק בתורה, זה משכיח ממני את הכל, ומה אעשה שהיום תקפו אותי שוב הכאבים, והייתי מוכרח להסתגר בחדר כדי ללמוד ברציפות ולהקל על כאבי...

עד כמה שהדברים הללו נוקבים ויורדים חדרי בטן! ועל זה אנו אומרים צא ולמד מדרכם של רבותינו שהיו חיים עמנו, איך הניחו אחרי גוים כל מחמדי תבל והתדבקו בתורה, כפי שהעידה המשנה "אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה!" וכמו שאמרו בזוהר, שהתורה יודעת מיהו "חכים ליבא" זה שאוהב את התורה ומצפה לה, ואליו היא מתגלה "וגליאת אנפהא לגביה מגו היכלא".

והנה כמו שנבין את צערו של אדם היושב בבידוד בעת הזאת, שאינו יכול להתאסף עם חבריו יחד, ולפעמים אפשר כמעט לרדת מהדעת מרוב בידוד, כך נוכל להבין את גודל הצער שיש לתורה הקדושה בעת הזאת שהיא מבודדת, שהשכינה היתה רגילה להשתעשע ברבבות לומדי תורה שעות על גבי שעות בישיבות ובכוללים, וכעת כל התנאים והאמורים, הראשונים והאחרונים, כל אחד בשמו הקדוש ובשם ספרו מתמיה ושואל, היכן הם הנשמות הקדושות שהיו רגילים לעסוק בתורתנו. ואין אלו סתם מליצות דברים, כי ממש כך גילה המלאך להבית יוסף, ונקב בשמות הראשונים, הרמב"ם, הריטב"א וכו', השמחים למעלה בתורתו כשהוא עומד ומלבן את דבריהם.

אכן מידה טובה מרובה, דוקא לעת כזאת שהתורה צמאה שיעסקו בה מחמת שנתמעטו העוסקים, מסוגל לאדם להתקרב ביותר בעסק התורה, ויכול לזכות לדברים שאינו זוכה בימים רגילים בהם רבים הם הלומדים.

(טוב עין הוא יבורך, ברכת יישר כח להרה"ח רבי דוד פעלדמאן שליט"א על סיועו בהשגת מאמר זה)

המשך מעמוד 2 - קבעת עיתים לתורה

אמר לה הבעל בשקט: "שמעוני רעייתי, מה היית עושה אילו מלאך המוות היה בא לקרוא לי, האם היית אומרת לו שאינני יכול ללכת כי החנות מלאה קונים? היית יכולה לעשות משהו? ובכן מהיום שחליתי כל בוקר שמלאך המוות בא כבר לקרוא לי, ומה איכפת לך אם אחרי שעתים אני קם לתחייה!..."

היה מסיים החפץ חיים את משלו, ואומר: זה כוונת הגמרא "אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליה", כדי שהתורה תתקיים היטב אצל האדם, עליו להחליט שמהיום והלאה בשעות קביעותו בתורה הוא כאילו מת, רק כך תוכל התורה באמת להתקיים אצלו.

סיפור כזה מסופר על הגאון הנודע רבי אפרים זלמן מרגליות זצוק"ל, שאשתו הרבנית ניהלה עסקי מסחר מסופעים והשתדלה תמיד שלא להפריעו מלימוד התורה. פעם אחת הגיע לבית המסחר סוחר גדול של יהלומים, ובפיו הצעה נפלאה למכירת יהלומים יקרים. העיסקה הייתה מוצלחת מאוד ורווח עצום היה מובטח בצידה, אך

הסוחר מיהר לדרכו ולא היה לו פנאי לחכות החליטה הרבנית שכעת אין לה ברירה, היא חייבת לשמוע את דעתו של בעלה לפני ביצוע עיסקה גדולה כזאת. היא שלחה שליח שילך לבית המדרש ויגיד לבעלה שהיא מבקשת מאוד שכעת באופן חד פעמי הוא יבוא מיד הביתה, כי הגיע איזה סוחר גדול והוא ממהר ללכת לדרכו, וצריך להחליט מה עושים.

הגאון שמע את דברי השליח וביקש למסור לרבנית את התנצלותו כי הוא אינו יכול לבטל את שיעוריו הקבועים. הסוחר הזר מיהר לדרכו והעיסקה בוטלה.

כאשר שב הרב הביתה, הבחין שהרבנית עצובה וכאובה על העיסקה המוצלחת שהתבטלה, פנה אליה ואמר: הגמרא אומרת "אין דברי תורה מתקיימים אלא במי שממית עצמו עליה", הכוונה היא כך, רק אם האדם יתנהג בשעות לימודו כאילו הוא מת, ולא יפסיק כלל לשום דבר, יאה חשוב אשר יאה, רק כך תוכל התורה להתקיים בו. מה היית עושה אילו היית כבר מת חלילה, האם היית יכולה להתייעץ אתי? ובכן החלטתי שאני מת ואינני מחליף את לימודי בשום דבר.

שמעה הרבנית הצדקנית את דבריו ונחה דעתה.

בספר 'אוצר יד החיים' להגאון רבי ישכר דב באב"ד זצוק"ל מפרש בדברי הגמרא הנ"ל פירוש מעניין:

הבית יוסף מביא בהלכות שבת (סימן שי"ז) בשם ספר התרומה, שתלמידי חכמים כשהם קושרים את קשרי נעליהם הרי זה קשר המיועד לשבוע, הזאת מאחר שתלמידי חכמים אינם מתירים את מנעליהם משבת לשבת, כי לרוב שקידתם הם נשארים כל הלילה נעולים במנעלים. והנה במסכת יומא (דף ע"ח ע"ב) אומרת הגמרא: "אמר שמואל, האי מאן דבעי למיטעם טעמא דמיתותא ליסים מסאני וליגני" [מי שרוצה לטעום טעם מיתה - שיישן כשנעלים לרגליו].

לפי זה יובנו היטב דברי הגמרא "אין דברי תורה מתקיימים אלא במי שממית עצמו עליה", דהיינו שאינו מוריד את הנעלים לרגליו משבת לשבת עד שהוא מרגיש טעם מיתה, וכך הוא גדל להיות תלמיד חכם ודברי התורה מתקיימים אצלו.